

Belastingdruk en belastinguitgaven

10

Tineke de Jonge

De in dit rapport weergegeven opvattingen zijn die van de auteurs en komen niet noodzakelijk overeen met het beleid van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Publicatiedatum CBS-website: 14 September 2010

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
**	= nader voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2008–2009	= 2008 tot en met 2009
2008/2009	= het gemiddelde over de jaren 2008 tot en met 2009
2008/'09	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2008 en eindigend in 2009
2006/'07–2008/'09	= oogstjaar, boekjaar enz., 2006/'07 tot en met 2008/'09

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Grafimedia

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Achtergrond van het project	5
1.2 Toe te rekenen belastingdrukcomponenten	5
1.3 Ander onderzoek	7
1.4 Doelstelling en doelgroepen	7
1.5 Indeling rapport	8
2. Uitgangspunten	9
2.1 Inkomenspanelonderzoek	9
2.2 Inkomensbegrip	9
2.2.1 Primair inkomen	9
2.2.2 Bruto-inkomen	11
2.2.3 Besteedbaar inkomen	11
2.2.4 Gestandaardiseerd inkomen	11
2.3 Inkomenseenheid	12
2.4 Collectieve lasten	13
2.4.1 Rijksbelastingen op inkomen, winst en vermogen	13
2.4.2 Kostprijsverhogende belastingen	15
2.4.3 Heffingen door decentrale overheden	16
2.5 Belastinguitgaven	17
3. Beschikbaarheid van gegevens op microniveau	19
3.1 Gegevensleveranciers en gegevensbronnen	19
3.1.1 De Belastingdienst	19
3.1.2 COELO	20
3.1.3 Gegevensleveranciers bij het CBS	20
3.2 Bewerkingsslagen	20
3.2.1 Bewerkingen op inkomensbestanddelen uit het IPO	20
3.2.2 Bewerkingen lokale heffingen	21
3.2.3 Bewerkingen op kostprijsverhogende belastingen	23
3.3 Ontbrekende data	24
4. Structurele en incidentele output	26
4.1 Belasting op inkomen, winst en vermogen	26
4.1.1 De inkomensheffing	26
4.1.2 Andere heffingen van de rijksoverheid	27
4.1.3 Belastingprijkkels en arbeidsparticipatie	27
4.1.4 Belastingdruk en life-events	28
4.2 Kostprijsverhogende belastingen	28
4.3 Belastingdruk door heffingen van decentrale overheden	28
Literatuur	29
Begrippenlijst	30
Lijst van afkortingen	31
Bijlage Componenten belastingdruk	32

Belastingdruk en belastinguitgaven ¹⁾

Samenvatting: dit discussiedocument bevat de weerslag van een vooronderzoek dat erop is gericht om een statistiek van de belastingdruk te ontwikkelen. Het document beschrijft de uitgangspunten voor het project. Deze hebben betrekking op het begrip inkomen, de inkomenseenheid en de componenten die bijdragen aan de belastingdruk. Daarnaast besteedt het document aandacht aan de beschikbare gegevensbronnen en hoe de benodigde gegevens daaruit ontsloten kunnen worden. Verder wordt aangegeven welke tabellen als eerste concreet zullen worden uitgewerkt.

Trefwoorden: belastingdruk, belastinguitgaven, lokale heffingen, IPO

¹⁾ Met dank aan prof. dr. C.A. de Kam voor zijn commentaar en nuttige aanvullingen.

1. Inleiding

1.1 Achtergrond van het project

Het strategische meerjarenprogramma 2009–2013 van het CBS noemt onder andere de wens te kunnen beschikken over uitvoeriger en nieuwe informatie over (1) inkomensverschillen en (2) de invloed van beleidsmaatregelen van de overheid op het inkomen van natuurlijke personen. Een eerste aanzet om dergelijke informatie beschikbaar te krijgen vormt het in dit rapport beschreven onderzoek naar verdelingseffecten door de belastingdruk. Het laatste onderzoek naar de totale belastingdruk is meer dan vijftien jaar geleden gedaan (De Kam 2007, p.54). Het rapport van de door de Minister en Staatssecretaris ingestelde Studiecommissie belastingstelsel (2010) benadrukt de wenselijkheid van actualisering van dit beeld. Alleen zo valt goed inzicht te geven in de herverdelende effecten van het belastingstelsel als geheel en van afzonderlijke fiscale maatregelen in relatie tot beleidsdoelen. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan de nagestreefde ‘vergroening’ van het belastingstelsel, de effecten van gebruik- en verbruikontmoedigende heffingen op de bestedingen en de rol van lokale heffingen. De hier bedoelde verdelingseffecten van velerlei overheidsmaatregelen vormen een blijvend punt van aandacht voor beleidmakers.

1.2 Toe te rekenen belastingdrukcomponenten

Huishoudens dragen een deel van de belastingen rechtstreeks af aan de heffende overheid. Maar belastingen worden niet alleen door huishoudens opgebracht. Ook ondernemingen - zowel natuurlijke personen (eenmanszaak, firma) als rechtspersonen – zijn belastingplichtig. Staat 1 geeft een overzicht van de overheidsinkomsten uit belastingen en premies in 2007 volgens de Nationale Rekeningen.²⁾ Dit is inclusief alle inkomsten uit door ondernemingen afgedragen heffingen.

De belastingen die ondernemingen afdragen, slaan via verschillende routes uiteindelijk ook neer bij huishoudens. Enerzijds zijn er kostprijsverhogende belastingen die volgens de bedoeling van de wetgever voor rekening van de consument komen, maar die worden afgedragen door ondernemingen en (al dan niet) expliciet op de nota staan vermeld. Deze belastingen slaan dus rechtstreeks neer bij huishoudens, maar de afdracht loopt indirect via de ondernemingen. Btw en accijnzen hebben het grootste aandeel in deze categorie van belastingen en brachten in 2008 samen iets meer op dan de loon- en inkomstenbelasting.

Anderzijds dragen ondernemingen belastingen af zonder dat deze rechtstreeks neerslaan bij huishoudens. De vennootschapsbelasting is de meest omvangrijke van deze belastingen en had in 2007 volgens staat 1 een aandeel van bijna 14 procent in het totaal van ruim € 133 miljard aan belastinginkomsten van de rijksoverheid. Hoewel deze categorie van heffingen een omvangrijk deel van de overheidsinkomsten vormt, valt deze om diverse redenen buiten de reikwijdte van de belastingdrukstatistiek. Een eerste reden is dat ondernemers al deze belastingen uiteindelijk wel afwentelen op natuurlijke personen in de hoedanigheid van aandeelhouders, consumenten of werknemers, maar dat niet zonder meer te zeggen is volgens welke verdeling (Studiecommissie belastingstelsel 2010, p. 29). Een tweede reden is dat een aanzienlijk deel van de aandelen in ondernemingen in het bezit is van vaderlandse institutionele en buitenlandse beleggers, wat vraagt om veronderstellingen over de ‘export’ van een deel van de heffingen op ondernemingen. Kortom, er zouden veel (model)aannames gedaan moeten worden om deze heffingen aan huishoudens toe te kunnen rekenen. Intern CBS-beraad en overleggen met het Ministerie van Financiën, het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en het Centraal Planbureau (CPB) leidden tot de conclusie dat dit buiten het terrein van een statistisch bureau valt. Het ligt meer voor de hand dat de academische wereld, eventueel in samenwerking met de planbureaus, zich over de toedeling van deze categorie van belastingen buigt.

²⁾ Hiervoor is gebruik gemaakt van de (voor een deel) voorlopige cijfers voor 2007 op StatLine op 17-12-2009.

Staat 1
Overheidsinkomsten uit belastingen en premies in 2007

	Bedrag	Laatst bijgewerkt
Rijksoverheid	<i>mln euro</i>	
<i>Belasting op inkomen, winst en vermogen</i>		
Loonbelasting	37 729	
Inkomstenbelasting	2 294	
Vermogensbelasting	30	
Vennootschapsbelasting	18 552	
Dividendbelasting	3 750	
Successie- en schenkingsrecht	1 877	
Kansspelbelasting	138	
Overige belastingontvangsten	149	
Totaal	64 519	01-10-2009
<i>Sociale premies</i>		
Premie AOW	17 637	
Premie AWBZ	13 085	
Premie Anw	1 374	
Premie Zvw	26 373	
Premie WIA/Aok werkgevers	10 570	
Premie WW/UFO	7 175	
Totaal	76 214	29-10-2009
<i>Kostprijsverhogende belastingen</i>		
Btw	41 898	
Accijnzen	10 168	
Belastingen op rechtsverkeer	5 775	
Milieuheffingen	3 955	
BPM	3 647	
Motorrijtuigenbelasting	2 898	
Overige kostprijsverhogende belastingen	606	
Totaal	68 947	01-10-2009
Totaal rijksoverheid	209 680	
Provincies		
Opcenten motorrijtuigenbelasting	1 174	
Grondwaterbelasting	16	
Heffing nazorg stortplaatsen	19	
Leges	7	
Totaal provincies	1 215	17-03-2009
Gemeenten		
Onroerendezaakbelasting	2 681	
Rioolrechten	1 099	
Reinigingsrechten	1 701	
Parkerbelasting	495	
Precariobelasting	101	
Bouwvergunningen	553	
Leges	292	
Overige gemeentelijke heffingen	219	
Totaal gemeenten	7 141	10-06-2009
Waterschappen		
Zuiverings- en verontreinigingsheffing	1 237	
Ingezetenenheffing	277	
Omslagheffing bebouwd	384	
Omslagheffing onbebouwd	149	
Omslagheffing natuur	0	
Totaal waterschappen	2 047	17-02-2009
Totaal alle premies en belastingen	220 083	

Bron: StatLine 17-12-2009.

Overigens liggen aan de verdeling van 'gemeten' heffingen per definitie ook afwentelingsveronderstellingen ten grondslag liggen. De stilzwijgende aannamen zijn immers dat (1) huishoudens heffingen op het inkomen niet afwentelen en (2) dat kostprijsverhogende belastingen ten volle door consumenten worden gedragen. Bij deze veronderstellingen kunnen ook vraagtekens worden geplaatst.

1.3 Ander onderzoek

Dit onderdeel noemt, zonder naar volledigheid te streven, verwant onderzoek van instanties die tot de centrale overheid worden gerekend.

Sociaal en Cultureel Planbureau

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) doet al dertig jaar onderzoek naar de tertiaire inkomensverdeling, waarbij – uitgaande van het secundaire inkomen – het SCP aan het gebruik van goederen en diensten gebonden overdrachten van en aan de overheid aan huishoudens toerekent. Bij de gebonden overdrachten aan de overheid neemt het SCP (2003a, 2003b) een groot aantal kostprijsverhogende belastingen mee. Deze studies, die zeer uitgebreid zijn, richten zich op het profijt dat huishoudens hebben van de overheid en geven daarom geen volledig beeld van de belastingdruk. Lokale heffingen blijven buiten beeld, evenals heffingen die weliswaar direct door ondernemingen worden afgedragen, maar waarvan het neerslagpunt uiteindelijk bij personen en huishoudens ligt.

Centraal Planbureau

Het CPB maakt sinds 1997 berekeningen van de koopkracht voor een omvangrijke steekproef, die representatief is voor ongeveer 85 procent van de Nederlandse huishoudens. Dit gebeurt met het model MIMOSI (*Romijn et al.* 2008). Op dit moment wordt MIMOSI gevoed met (geactualiseerde) gegevens over 85.000 huishoudens, op basis van het IPO 2002. Een recente toepassing betreft de ontwikkeling en verdeling van de marginale druk in 2001–2011 (*Gielen et al.* 2009). Kostprijsverhogende belastingen, lokale heffingen en andere heffingen ten laste van ondernemingen blijven – uitgezonderd de werkgeverspremies voor de wettelijke sociale verzekeringen – bij (simulatie)berekeningen met MIMOSI buiten beschouwing.

MIMOSI is het antwoord op de beperkingen die kleven aan de eerdere koopkrachtoverzichten die het CPB maakte. Aanvankelijk, vanaf 1969, waren deze overzichten er uitsluitend voor werknemers in de marktsector. In de loop van de tijd zijn deze voor een toenemend aantal typen huishoudens gemaakt en kan met het model MICROTAX voor elk geselecteerd inkomensniveau de gemiddelde en de marginale druk van de inkomensheffing en de sociale premies worden afgeleid (zowel voor de werknemer als voor zijn werkgever). De Haagse departementen maken in voorkomende gevallen eveneens van dit model gebruik.

Centraal Bureau voor de Statistiek

Ook het CBS zelf heeft in het verleden studies uitgevoerd om de belastingdruk op persoonlijke inkomens in kaart te brengen. Hofmeijer en Huigen (1991) brachten de marginale druk op het persoonlijke inkomen door sociale premies, directe belastingen en inkomensafhankelijke bijdragen in kaart. Daarna volgden nog verschillende andere studies.

1.4 Doelstelling en doelgroepen

Het doel van het project is om een belastingdrukstatistiek te ontwikkelen waarmee informatie uit verschillende bronbestanden op huishoudensniveau bij elkaar gebracht wordt. Deze statistiek moet inzicht kunnen geven in onder meer:

- de mate waarin belastingen, sociale premies en inkomensstoeslagen de inkomens van huishoudens beïnvloeden. Relevante uitkomsten zijn onder andere de gemiddelde druk³⁾ en de marginale druk⁴⁾ die huishoudens ervaren;
- de verdeling van collectieve lasten over leeftijdsklassen;
- het effect van overheidsregelingen op het huishoudensinkomen bij gebeurtenissen in de levens van mensen, zoals pensionering, ontslag, overgang uit de Werkloosheidswet (WW) naar de Wet Werk en Bijstand (WWB), van WWB naar werk, en zo verder.

³⁾ Het totale bedrag aan verschuldigde belasting als percentage van het totale inkomen.

⁴⁾ De verschuldigde belasting over iedere extra euro inkomen.

De te ontwikkelen statistiek biedt nieuwe handvatten om gericht inkomensbeleid te voeren op basis van een bekende uitgangssituatie. Dit is vooral van belang voor:

- de volksvertegenwoordiging vanwege het inkomens- en arbeidsmarktbeleid;
- het SCP, dat al sinds 1981 onderzoek naar de tertiaire inkomensverdeling doet. De meerwaarde van het CBS-project ligt erin dat meer inkomensbestanddelen worden meegenomen, vooral lokale lasten;
- het Ministerie van Financiën, als belangrijke leverancier van gegevens en belanghebbende bijvoorbeeld om het verzilveringsprobleem (van heffingskortingen) te kunnen kwantificeren en bij de beoogde toerekening van de vennootschapsbelasting;
- het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), als departement dat eerst verantwoordelijk is voor het inkomens- en arbeidsmarktbeleid;
- het CPB voor de verrijking van MIMOSI;
- universiteiten voor onderzoek naar onder meer inkomensbeleid, sociale zekerheid, arbeidsmarktbeleid en generatierekeningen.

Het voorliggende document is de weerslag van een vooronderzoek dat erop is gericht om een statistiek van de belastingdruk te kunnen ontwikkelen. Doel van dit vooronderzoek was om begrippen af te bakenen en in beeld te brengen welke componenten bijdragen aan de belastingdruk, in welke bronnen de informatie hierover besloten ligt en op welk niveau. Een tweede doel was om op grond van de inventarisatie een projectplan te maken om de statistiek te ontwikkelen. Het document is nadrukkelijk bedoeld als discussiestuk voor overleg met derden, dat tot wijzigingen kan leiden. Dit draagt bij aan de ontwikkeling van een statistiek waarvoor breed overeenstemming bestaat. In deze versie is het commentaar verwerkt van een overleg met het Ministerie van Financiën op 30 november 2009 en overleggen met het CPB en SCP op 27 januari 2010 en de nieuwe inzichten die deze hebben opgeleverd.

1.5 Indeling rapport

Hoofdstuk 2 beschrijft de uitgangspunten voor het project. Deze uitgangspunten betreffen het begrip inkomen, de inkomenseenheid en de componenten die bijdragen aan de belastingdruk. In het derde hoofdstuk gaat de aandacht uit naar de beschikbare gegevensbronnen en hoe de benodigde gegevens daaruit ontsloten kunnen worden. Welke onderwerpen als eerste concreet zullen worden uitgewerkt en welke tabellen daarbij horen, valt te lezen in hoofdstuk 4. De projectplanning met daarin de deelprojecten en de activiteiten die daarbij horen is in een apart document beschreven.

2. Uitgangspunten

Dit hoofdstuk beschrijft de uitgangspunten voor het project. Ten eerste is dat in paragraaf 2.1 het inkomenspanelonderzoek (IPO) waarin het project zal worden ingebed. Ten tweede in paragraaf 2.2 het inkomensbegrip dat bij de exercitie centraal staat. Ten derde in paragraaf 2.3 de keuze van de inkomenseenheid. Tot slot volgt een beschrijving van de keuze en indeling van de heffingen (en hun componenten) die de belastingdruk bepalen in paragraaf 2.4 en de belastinguitgaven die zorgen voor een verlichting van deze druk in paragraaf 2.5.

2.1 Inkomenspanelonderzoek

Veel gegevens over inkomens, heffingen en toeslagen zijn tegenwoordig voor de gehele bevolking op individueel niveau beschikbaar. Dit project beperkt zich echter tot de personen uit de steekproef van het Inkomenspanelonderzoek (IPO) van het CBS. De gegevens over de belastingdruk zullen worden toegevoegd aan of expliciet zichtbaar worden gemaakt in het IPO-bestand. Het IPO is in 1989 gestart met een steekproef van 75 duizend personen. Sinds die tijd is de steekproef uitgegroeid tot ruim 92 duizend personen. Voor alle in totaal ruim 266 duizend leden van de huishoudens van deze personen zijn inkomensgegevens verzameld uit verschillende administraties, waaronder vooral die van de Belastingdienst. Deze gegevens zijn aangevuld met berekeningen voor een aantal inkomensbestanddelen zoals de kinderbijslag. Het onderzoek is een panelonderzoek, wat betekent dat over dezelfde personen een aantal jaren achtereenvolgende gegevens zijn verzameld.

De gegevens over de belastingdruk zullen worden toegevoegd voor de belastingjaren vanaf 2007. Daarna wordt nagegaan of de gegevens voor 2006 kunnen worden samengesteld. De keuze voor 2007 als startjaar, in plaats van 2008, is dat er over het laatstgenoemde jaar nog te weinig belastingaangiften binnen zijn om een definitief bestand te kunnen leveren. Het is onzeker of gegevens over de belastingdruk kunnen worden toegevoegd aan IPO-bestanden uit de periode van voor 2006. Reden hiervoor is dat veel gegevens over al verstreken tijdsperioden vaak niet voorhanden zijn. Bovendien is de wet- en regelgeving sinds het bestaan van het IPO regelmatig gewijzigd. Hierdoor zou de keuze om drukcijfers voor het verleden toe te voegen tot ongewenste complexiteit leiden.

2.2 Inkomensbegrip

De aandacht binnen dit project richt zich op het herverdelende effect van enerzijds componenten die de koopkracht drukken, zoals belastingen, en anderzijds uitgaven van de overheid die de koopkracht verruimen. Bij de becijferingen en de presentatie van resultaten kan worden aangesloten bij een groot aantal inkomensbegrippen. Voor de inkomensstatistieken onderscheidt het CBS er vier: primair inkomen, bruto-inkomen, besteedbaar inkomen en gestandaardiseerd inkomen.

2.2.1 Primair inkomen

Mensen verwerven een primair inkomen uit arbeid, winst uit eigen onderneming of vermogen. Behalve de inkomsten uit deze componenten die onder de loon- en inkomstenbelasting vallen, rekent het CBS ook de sociale lasten van werkgevers, de hypotheekrente die eigenwoningbezitters betalen en een fictieve economische huurwaarde voor deze eigen woning tot het primaire inkomen.

Sociale lasten werkgevers

De sociale lasten van werkgevers bestaan enerzijds uit de verplichte premies voor werknemersverzekeringen tegen arbeidsongeschiktheid en werkloosheid en de inkomensafhankelijke bijdrage voor de zorgverzekeringswet (Zvw), die zij afdragen aan de fiscus.

Anderzijds bestaan de sociale lasten uit het werkgeversdeel van de premies voor het verplichte aanvullende, arbeidsgerelateerde ouderdoms- en nabestaandenpensioen, die werkgevers afdragen aan (pensioen)verzekeraars.

Werknemersverzekeringen zijn loondervingsverzekeringen. De premies hiervoor zijn gedwongen betalingen van alle in aanmerking komende heffingsplichtigen aan de overheid, die beperkt verband houden met de tegenprestatie. In de hoogte van de premie is immers wel rekening gehouden met de omvang van de schade maar, anders dan bij private verzekeringen, niet of beperkt met de kans op schade. Anders is het bij de premies voor aanvullend pensioen en private inkomensverzekeringen. Bij deze premies gaat het om (vrijwillige) betalingen door slechts een deel van de heffingsplichtigen, die rechtstreeks verband houden met de toekomstige tegenprestatie.

Voor de vergelijking tussen werknemers en zelfstandigen is het relevant dat de premies die werkgevers betalen voor werknemersverzekeringen tot het primaire inkomen van werknemers worden gerekend: afgezien van de ziektekostenverzekering, gelden de wettelijk verplichte sociale werknemersverzekeringen niet voor zelfstandigen. Zelfstandigen die zich verzekeren tegen de risico's waartegen werknemers verplicht verzekerd zijn, moeten de premies uit hun inkomen uit onderneming of vermogen voldoen. Met andere woorden, bij zelfstandigen is het bedrag voor deze premies ook in het primaire inkomen begrepen, alleen ontbreekt bij hen de verplichting om zich ook daadwerkelijk te verzekeren.

Eigen woning

De eigen woning is ooit in de inkomstenbelasting terecht gekomen, omdat de wetgever de eigen woning als een bron van inkomen heeft aangemerkt, vergelijkbaar met andere vormen van vermogen (CPB 2006, p.17). Overigens gaat ook het System of National Accounts (SNA) uit van dit beginsel. De Nationale Rekeningen die het CBS elk jaar opstelt, sluiten aan op de richtlijnen van het SNA. Het inkomen uit eigen woning komt dan overeen met wat de eigenaar aan huur zou kunnen ontvangen als hij zijn woning zou verhuren, verminderd met de zakelijke lasten.

De overheid baseert het inkomen dat de eigenaar-bewoner geniet uit de eigen woning op het zogenaamde eigenwoningforfait en heeft de hoogte hiervan vastgesteld op een percentage van de WOZ-waarde van de woning, die jaarlijks wordt vastgesteld als heffingsgrondslag voor de gemeentelijke onroerendezaakbelastingen. Het eigenwoningforfait komt over het algemeen niet overeen met de huur die iemand voor zijn woning zou kunnen ontvangen in het economische verkeer. In de definitie van het CBS is daarom niet het eigenwoningforfait, maar de netto economische huurwaarde als inkomen uit de eigen woning opgenomen in het primaire inkomen. Dit sluit aan bij het uitgangspunt dat het CBS ook bij het inkomen uit andere vermogenscomponenten, zoals aandelen en spaargeld, uitgaat van het werkelijke rendement en niet van het percentage van vier procent zoals de wetgever voor de inkomstenbelasting veronderstelt (de zogeheten vermogensrendementsheffing). Het verdient aanbeveling om in de toekomst de verschillen tussen de economische huurwaarde en het fiscale eigenwoningforfait nader te onderzoeken.

De eigen woning als bron van inkomen uit vermogen, maakt de hypotheeklasten tot verwervingskosten van dit vermogen. De hypotheekrente wordt daarom als negatief inkomen meegerekend in het primaire inkomen, in plaats van dat de rente als besteding wordt gezien. Dit betekent dat per saldo (economische huurwaarde minus de betaalde hypotheekrente) de netto inkomsten uit de eigen woning in het primaire inkomen meetellen, als een vaak negatieve component.

Hoe verhoudt dit zich ten opzichte van mensen die geen eigen woning hebben, een woning huren en een even groot eigen vermogen hebben als de eigenaar-bewoner, maar dit in andere vermogensbestanddelen hebben belegd? Zij verwerven inkomsten uit het eigen vermogen, dat ze niet in een eigen woning hebben gestoken, dat eveneens meetelt als primair inkomen. In die zin worden kopers en huurders in de statistiek gelijk behandeld. De betaalde huur vormt in de definitie van het CBS een inkomensbesteding en levert, in tegenstelling tot hypotheeklasten, daarom geen bijdrage (in negatieve zin) aan het primaire inkomen. In de definitie van het CBS huurt een eigenaar van een woning deze van zich-

zelf: hij betaalt aan zichzelf een fictieve huur ter hoogte van de economische huurwaarde, net als de huur die de bewoner van een huurwoning betaalt. De indeling van bestedingen in de inkomensdefinitie van het CBS sluit aan bij de standaardindeling voor bestedingen van de Verenigde Naties, (de *Classification of Individual Consumption According to Purpose* (COICOP)), waarin de fictieve economische huurwaarde voor eigenaar-bewoners tevens als een besteding wordt gezien. Het CBS gebruikt deze COICOP-indeling op voorschrift van EUROSTAT, het statistische bureau van de Europese Unie (EU) voor het vaststellen van de consumentenprijsindex.

2.2.2 Bruto-inkomen

Naast of in plaats van primair inkomen, kan iemand inkomen in de secundaire en tertiaire sfeer ontvangen. Het primaire inkomen plus inkomsten in de secundaire en tertiaire sfeer, levert het bruto-inkomen op.

Secundair inkomen

Tot het inkomen in de secundaire sfeer behoren de uitkeringen vanwege publieke of private inkomensverzekeringen voor bijvoorbeeld werkloosheid, arbeidsongeschiktheid of ouderdom en uitkeringen uit sociale voorzieningen, zoals bijstand en kinderbijslag. Het CBS beschouwt uitkeringen vanwege de studiefinanciering eveneens als een secundair inkomensbestanddeel. Het gaat vooral om een tegemoetkoming in de kosten van levensonderhoud, in het verlengde van de kinderbijslag die stopt als een kind 18 jaar wordt. De ontvanger van de uitkering is dan niet langer een van de ouders, maar het kind zelf. Het SCP ziet studiefinanciering als gebonden overdracht in de tertiaire sfeer (zie hierna) met als argument dat wie geen voltijdonderwijs consumeren niet voor deze inkomenssteun in aanmerking komen. Dit verschil in definities van het CBS en het SCP is voor dit project echter niet relevant, omdat het secundaire inkomen niet als zelfstandig inkomensbegrip wordt onderscheiden.

Voor zover uitkeringsinstanties de sociale lasten dragen voor de uitkeringen die zij doen, rekent het CBS deze ook tot het secundaire inkomen van de uitkeringsontvangers. Ook ontvangen inkomensoverdrachten in de private sfeer, zoals alimentatie, behoren tot het inkomen in de secundaire sfeer. Een opmerking hierbij is dat niet alle ontvangen inkomensoverdrachten worden waargenomen. De belangrijkste hiervan is de kinderalimentatie.

Tertiair inkomen

Tegenover de ongebonden overdrachten staan de zogenaamde gebonden overdrachten. In de definitie van het CBS zijn dit overdrachten waarbij de besteding ervan aan voorwaarden verbonden is. Ook deze definitie is net iets anders dan die van het SCP dat een overdracht gebonden noemt als de verwerving ervan gebonden is aan het gebruik van goederen of diensten (SCP 2003a, p.3). Net als bij de studiefinanciering is dit definitieverschil voor dit project niet relevant. Binnen dit project worden alle gebonden overdrachten tot de tertiaire sfeer gerekend.

2.2.3 Besteedbaar inkomen

Het besteedbare inkomen bestaat uit het bruto-inkomen verminderd met betaalde inkomensoverdrachten zoals belastingen op inkomen en vermogen, betaalde alimentatie en premies voor inkomensverzekeringen. Onder dit laatste vallen premies voor volksverzekeringsverzekeringen, werknemersverzekeringen, particuliere verzekeringen vanwege werkloosheid, arbeidsongeschiktheid, ouderdom en verzuim en premies ziektekostenverzekeringen.

2.2.4 Gestandaardiseerd inkomen

Het gestandaardiseerde inkomen is het besteedbare inkomen gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden. Deze correctie vindt plaats met

zogenoemde equivalentiefactoren. De equivalentiefactor brengt de schaalvoordelen tot uitdrukking vanwege het voeren van een gemeenschappelijke huishouding. De equivalentiefactoren herleiden alle inkomens tot het inkomen van een eenpersoonshuishouden en maken de welvaartsniveaus van huishoudens onderling vergelijkbaar.

Voor dit project zullen geen nieuwe inkomensbegrippen geïntroduceerd worden en belastingen zullen in de te realiseren statistiek afgezet worden tegen de bestaande begrippen. Dit zorgt voor eenduidigheid en maakt het makkelijker om gegevens over inkomens te vergelijken met die over belastingen.

2.3 Inkomenseenheid

De inkomenseenheid die bij een analyse van de herverdelingseffecten van overheidsmaatregelen en van de belastingdruk het meest voor de hand ligt is niet het individu, maar het huishouden. Dit sluit aan bij het gegeven dat een deel van de herverdelende componenten alleen aan huishoudens als geheel valt toe te rekenen. Dat is bijvoorbeeld zo bij kinderbijslag, huurtoeslag en bijstand, maar ook bij kostprijsverhogende belastingen zoals de btw (belasting over de toegevoegde waarde) en accijnzen. Deze keuze wijkt af van die in de studie die het CBS in 1991 heeft gedaan naar de marginale belastingdruk. In die studie viel de keuze op het individu als inkomenseenheid, met als argumentatie dat de belastingheffing op persoonlijke inkomens in Nederland bijna volledig geïndividualiseerd is (Hofmeijer 1991, p. 27). In tegenstelling tot die studie, gaat het onderhavige project ervan uit dat de belastingdruk weliswaar voor het grootste deel rust op het inkomen van afzonderlijke individuen, maar dat beslissingen die tot verandering van deze druk leiden over het algemeen het gehele huishouden aangaan. Bij deze beslissingen valt te denken aan de mogelijkheid om van baan te wisselen, te stoppen met werken en een huis te kopen.

'Huishouden' is geen eenduidig begrip. Een huishouden bestaat in de definitie van het CBS uit één of meer personen die samen een woonruimte bewonen en een economische eenheid vormen. Dit huishouden is institutioneel als personen daar bedrijfsmatig worden voorzien in hun dagelijkse levensbehoeften en ook de huisvesting bedrijfsmatig plaatsvindt.⁵⁾ In de overige (en meeste) gevallen is sprake van een particulier huishouden. Ook zelfstandigen met een eigen bedrijf behoren tot de huishoudens.

Studenten

De definitie van een huishouden brengt met zich mee dat thuiswonende studenten tot het huishouden van hun ouders worden gerekend en uitwonende studenten een zelfstandig huishouden vormen. Hoewel thuiswonende studenten meestal een eigen inkomen hebben (studiefinanciering, bijbaantje, bijdrage ouders) en zelf belastingplichtig zijn, profiteren ze voor veel uitgaven van het feit dat zij thuiswonen. Wie wat bijdraagt aan de kosten van levensonderhoud, waaronder die voor wonen, is voor thuiswonende studenten moeilijk uiteen te rafelen. Vaak zijn de inkomsten van de leden van een huishouden sterk verweven door allerlei niet waarneembare overdrachten zoals de financiële bijdrage van ouders aan hun kinderen, of kostgeld dat kinderen aan hun ouders betalen. Het SCP heeft in het verleden alternatieve verdelingen gepresenteerd, waarbij in het ene geval de ouders, in het andere geval studerende kinderen van 18 jaar en ouder als profijtgebers zijn aangemerkt (SCP 2003a, p. 13–14). Deze benadering vindt in het onderhavige project geen navolging, vanwege de hiervoor genoemde problemen bij het waarnemen van overdrachten (zowel financieel als in natura) tussen leden van een huishouden. Overigens geeft het SCP zelf ook aan dat door de welvaartssituatie van deze kinderen los te koppelen van die van hun ouders zij, wanneer zij studeren, gemeten naar hun eigen secundaire inkomen als minder welvend worden aangemerkt dan ze in werkelijkheid zijn (SCP 2003a, p. 14). Het merendeel van de uitwonende studenten is wel als zelfstandig huishouden aan te merken, tenzij zij woonruimte delen met andere studenten.

⁵⁾ Het gaat om personen in instellingen zoals verpleeg-, verzorgings- en kindertehuizen, gezinsvervangende tehuizen, revalidatiecentra en penitentiaire inrichtingen, die daar in principe voor langere tijd (zullen) verblijven.

Classificatie van huishoudens

In een globale classificatie deelt het CBS particuliere huishoudens in in éénpersoonshuishoudens, meerpersoonshuishoudens met kinderen en meerpersoonshuishoudens zonder kinderen. Behalve deze globale classificatie hanteert het CBS twee meer gedetailleerde indelingen, een demografische en een sociaal-economische. Naast deze standaardindelingen, is het mogelijk om naar wens afwijkende indelingen te maken.

Bij leden van institutionele huishoudens worden minder gegevens waargenomen dan bij particuliere huishoudens. Institutionele huishoudens zijn daarom alleen in te delen in samenwonenden en alleenstaanden, waarbij de laatste groep het meest omvangrijk is.

2.4 Collectieve lasten

De overheid roomt de koopkracht van huishoudens af via belastingen. Ook premies voor de wettelijke sociale verzekeringen drukken op het inkomen. De belastingen en een deel van deze premies samen vormen de collectieve lasten. Naast de rijksoverheid, heffen ook de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) belastingen.

Een veel toegepaste indeling van de collectieve lasten is die naar het bestuurlijk-juridische onderscheid in (1) rijksbelastingen op inkomen, winst en vermogen, (1) kostprijsverhogende belastingen en (3) heffingen van decentrale overheden. Deze indeling geniet de voorkeur voor de belastingdrukstatistiek, vanwege de herkenbaarheid bij vergelijking met publicaties van bijvoorbeeld het Ministerie van Financiën of de Belastingdienst. De belastinginkomsten van decentrale overheden zijn relatief gering. Uit staat 1 blijkt dat van het totaal van ruim € 144 miljard aan belastinginkomsten van de overheid in 2007 93 procent naar het Rijk ging, 5 procent naar de gemeenten, 1 procent naar de provincies en 1 procent naar de waterschappen.

De paragrafen 2.4.1 tot en met 2.4.3 bespreken elk van de drie categorieën van collectieve lasten. Dit blijft zoals aangegeven beperkt tot de lasten die rechtstreeks aan huishoudens zijn toe te rekenen.

2.4.1 Rijksbelastingen op inkomen, winst en vermogen

Inkomensheffing

Natuurlijke personen zijn over hun inkomen in beginsel inkomstenbelasting en premies voor de volksverzekeringen AOW, Anw en AWBZ verschuldigd. De inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen samen vormen de inkomensheffing.

Bij de berekening van de inkomensheffing geldt een progressief tarief door een oplopend tariefpercentage dat wordt toegepast op inkomen in opeenvolgende schijven.

Voorheffingen: loonheffing en dividendbelasting

De loonheffing die werkgevers verplicht inhouden op het loon van hun werknemers is een voorheffing van de inkomensheffing. De loonheffing omvat de loonbelasting en de premies volksverzekeringen en mag met de inkomensheffing worden verrekend. Hoewel huishoudens de loonheffing niet zelf betalen, wordt deze vanwege de genoemde verrekening meegenomen bij de belastingen die huishoudens zelf betalen. Dit geldt ook voor de dividendbelasting: vennootschappen die dividend uitkeren aan natuurlijke personen, moeten daarop vijftien procent dividendbelasting inhouden en afdragen aan de Belastingdienst (Ministerie van Financiën 2009, p. 12). Voor binnenlandse belastingplichtigen vormt de dividendbelasting een voorheffing, die kan worden verrekend met de verschuldigde inkomensheffing.

Premies sociale verzekeringen

Zoals gezegd bestaan de collectieve lasten naast belastingen ook uit premies voor de wettelijke sociale verzekeringen. Deze verzekeringen vallen uiteen in volksverzekeringen, werknemersverzekeringen, de zorgverzekering en de voor werknemers verplichte

verzekering voor het aanvullende nabestaanden- en ouderdomspensioen. Hoewel de meeste van deze premies wel tot het bruto-inkomen behoren, zoals beschreven in paragraaf 2.2, maken ze niet allemaal deel uit van de collectieve lasten.

Volksverzekeringen

Iedere natuurlijke persoon die legaal ingezetene van Nederland is en niet aan de loonbelasting van een ander land is onderworpen is verplicht verzekerd voor de volksverzekeringen AOW, Anw en AWBZ. De premies voor deze verzekeringen zijn integraal onderdeel van het stelsel van de loon- en inkomstenbelasting. Samen met de belastingtarieven bepalen zij de hoogte van de belastingdruk in de eerste twee schijven binnen box 1 van dit stelsel. De premieinkomsten van de volksverzekeringen worden gebruikt om de uitkeringen van de huidige uitkeringsgerechtigden te betalen en horen daarom tot de collectieve lasten.

Werknemersverzekeringen

Werknemers in Nederlandse loondienst en met hen gelijkgestelden zijn verplicht verzekerd voor de werknemersverzekeringen tegen het risico van loonderving wegens werkloosheid en arbeidsongeschiktheid. Zelfstandigen die zich tegen het risico van loonderving willen verzekeren, moeten dit zelf in de private sfeer regelen. Net als bij de volksverzekeringen worden de premiebatens van de werknemersverzekeringen gebruikt om de uitkeringen van de huidige uitkeringsgerechtigden te bekostigen. Anders dan bij de volksverzekeringen bestaat er echter wel een verband tussen betaalde premies en de geleverde tegenprestatie als het risico zich voordoet: de hoogte van de uitkering is afhankelijk van het arbeidsverleden en de hoogte van het eerdere loon van de gerechtigde. In combinatie met het gegeven dat zelfstandigen zich alleen privaat kunnen verzekeren tegen de risico's van loonderving maakt dit dat de premies voor de werknemersverzekeringen buiten de collectieve lasten vallen. Dit stemt overeen met de definitie van collectieve lasten van het Ministerie van Financiën (2009, p. 9), dat alleen belastingen en premies volksverzekeringen hiertoe rekent.

Zorgverzekering

Alle ingezetenen zijn verplicht zich tegen bepaalde ziektekosten te verzekeren ingevolge de Zorgverzekeringswet (Zvw). Werkgevers houden de verplichte inkomensafhankelijke bijdrage voor deze wet in op het loon van hun werknemers en dragen deze af aan de Belastingdienst. Ter compensatie krijgen werknemers een vergelijkbaar bedrag als aanvulling op hun loon en zijn daarvoor loonbelasting verschuldigd. Dit laatste maakt de verplichte Zvw-bijdrage tot onderdeel van de collectieve lasten. Voor uitkeringsgerechtigden maakt de uitkeringsinstantie de bijdrage over aan de Belastingdienst. Andere zorgverzekerden, zoals zelfstandigen krijgen hiervoor een aanslag van de Belastingdienst.

Het basispakket vanwege de Zvw is voor iedereen gelijk. De private zorgverzekeraars stellen zelf, binnen bepaalde grenzen, de hoogte van de nominale premie voor dit basispakket vast en verzekerden moeten deze premie rechtstreeks aan hen voldoen. In combinatie met de inkomensafhankelijke bijdrage hoort de nominale premie tot de verplichte lasten voor de ziektekostenverzekering. Om die reden valt de nominale premie onder de collectieve lasten voor de belastingdrukstatistiek. Verzekering voor de aanvullende modules uit het pakket van de ziektekostenverzekeraar is een private aangelegenheid die afhangt van eenieders persoonlijke keuze. De premies daarvoor horen niet tot de collectieve lasten.

Verzekering aanvullend nabestaanden- en ouderdomspensioen

De meeste werknemers zijn via de zogenaamde kleine verplichtstelling verplicht om deel te nemen aan de pensioenregeling die hun werkgever hen biedt. Ook van de zelfstandigen is een deel verplicht om deel te nemen aan een pensioenfonds binnen de bedrijfstak waar zij werken (Van Els 2006). Om dezelfde reden als bij de loondervingsverzekeringen, horen de premies voor dit aanvullende, arbeidsgerelateerde pensioen niet tot de collectieve lasten. Ook deze premies houden rechtstreeks verband houden met de toekomstige tegenprestatie.

Successie- en schenkingsrecht

Wie een nalatenschap erft of een schenking ontvangt is daarvoor – afgezien van de bestaande vrijstellingen – belasting verschuldigd. Van de totale opbrengst van € 74 mil-

jard van de rijksbelastingen op inkomen, winst en vermogen in 2009, bestond € 2 miljard uit successie- en schenkingsrecht (Ministerie van Financiën 2009, p. 9). Deze heffing is elk jaar door een relatief kleine groep verschuldigd. In 2005 bijvoorbeeld, deden minder dan 60 duizend personen aangifte voor het successierecht.⁶⁾ Hoewel het bij het successie- en schenkingsrecht om een incidentele heffing gaat, is zij beleidsmatig interessant, omdat het om een niet te verwaarlozen opbrengst gaat die sterk bij de groep vermogenden geconcentreerd is. Wel is hier de opmerking op zijn plaats dat dit recht elk jaar een andere groep raakt.

Kansspelbelasting

Wie een prijs wint is hierover meestal kansspelbelasting verschuldigd. Bij een binnenlands kansspel is de organisator verplicht de kansspelbelasting op de prijs in te houden en te betalen aan de Belastingdienst. De winnaar van een prijs uit een buitenlands kansspel moet hiervan zelf aangifte doen. De kansspelbelasting blijft buiten de belastingdrukstatistiek, omdat de voor toerekening noodzakelijke gegevens ontbreken.

2.4.2 Kostprijsverhogende belastingen

Btw en accijnzen

In de prijs voor goederen en diensten is veelal omzetbelasting ofwel btw begrepen. De leverancier draagt de btw af aan de fiscus, maar berekent deze door aan de consument. Het standaard btw-tarief bedraagt 19 procent. Voor voedingsmiddelen, geneesmiddelen, agrarische producten of diensten en culturele en sociale diensten geldt in de regel een verlaagd tarief van 6 procent. Andere goederen en diensten zijn vrijgesteld. Onder de vrijgestelde goederen en diensten vallen onder meer de bancaire dienstverlening, gezondheidszorg, verzekeringen en kinderopvang. De vrijgestelde ondernemer kan de hem door zijn leveranciers in rekening gebrachte btw dus niet aan zijn afnemers in rekening brengen. De btw blijft bij hen 'hangen', maar zal (voor een deel) wel in de afzetprijzen zijn begrepen. De ondernemer – een bank, een ziekenhuis – is er immers bij gebaat alle kosten, waaronder belastingen, zoveel als mogelijk is aan zijn afnemers door te berekenen. De belastingdrukstatistiek houdt geen rekening met deze vrijstelling van btw.

Behalve de btw is in de prijs van sommige producten, waaronder alcoholische dranken, rookwaren en autobrandstoffen, een verbruiksontmoedigende belasting begrepen in de vorm van accijnzen. Ook hier gaat het om heffingen die de leverancier van de producten moet betalen en doorberekent aan de klant.

Belastingen op rechtsverkeer

Wegens de Wet Belastingen op Rechtsverkeer heft de overheid overdrachtsbelasting en assurantiebelasting. Iemand die de juridische of economische eigendom krijgt van een in Nederland gelegen onroerende zaak is over de waarde hiervan overdrachtsbelasting verschuldigd. Assurantiebelasting is een belasting die geheven wordt over verzekeringen, voor zover deze hiervan niet vrijgesteld zijn (Ministerie van Financiën 2009, p. 18).

Hoewel de overdrachtsbelasting een incidentele heffing is, vormt deze een belangrijk deel van de bijkomende woonlasten van huiseigenaren die bovendien vaak meegefinancierd wordt in de hypotheek. Deze bijkomende woonlasten zijn in 2010 gemiddeld € 3 984,- per huiseigenaar. De overdrachtsbelasting beslaat daarvan ongeveer 15 procent en komt daarmee op de tweede plaats na de kosten voor energie en water (COELO 2010, p. 6). Desondanks blijft de overdrachtsbelasting buiten de belastingdrukstatistiek, omdat de voor toerekening noodzakelijke gegevens ontbreken. De opmerking is daarbij op zijn plaats dat doordat de overdrachtsbelasting vaak verwerkt is in de hypotheek, het niet eenduidig is wanneer de feitelijke betaling door de huiseigenaar plaatsvindt. Dit gebeurt namelijk op het moment van aflossing van de hypotheek, wat vaak in delen, verspreid over

⁶⁾ CBS, StatLine, Nalatenschappen 2005 waarvoor aangifte successie (aantallen zuiver saldo nalatenschap).

de tijd gebeurt. Voor de toerekening aan huishoudens betekent dat, dat er allerlei aannames gedaan zouden moeten worden, die afhankelijk van de keuzes die daarin gemaakt worden tot uiteenlopende uitkomsten kunnen leiden.

Milieuheffingen

Nederland kent een aantal milieuheffingen op grond van de Wet Belastingen op Milieu-grondslag. Voor milieuheffingen anders dan de energieheffing is op microniveau geen informatie voorhanden. Om die reden worden deze milieuheffingen niet opgenomen in de belastingdrukstatistiek.

Rijksbelastingen op motorrijtuigen

In het aankoopbedrag van een auto is een bedrag aan BPM (Belasting op Personenauto's en Motorrijwielen) begrepen die de verkoper afdraagt aan de rijksoverheid. Wie een auto bezit moet hierover motorrijtuigenbelasting betalen.

2.4.3 Heffingen door decentrale overheden

Bij de heffingen door decentrale overheden is het onderscheid tusssen algemene belastingen en retributies van belang.

Algemene belastingen

Bij algemene belastingen vloeit de opbrengst naar de algemene middelen van de heffende overheid en is dus niet bestemd voor een bepaald doel. De onroerendezaakbelasting die de gemeente heft is de belangrijkste algemene belasting die decentrale overheden heffen.

Voor een aantal algemene belastingen is onduidelijk welke huishoudens deze verschuldigd zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor de hondenbelasting. Over het hondenbezit van huishoudens is te weinig bekend om er een belastingstatistiek op microniveau op te kunnen baseren. Daarom wordt deze belasting niet meegenomen. Ook voor de toedeling van een reeks andere gemeentelijke belastingen – te weten de parkeerbelasting, toeristenbelasting, forensenbelasting, reclamebelasting, baatbelasting, precariobelasting en roerende zaakbelasting voor woon- en bedrijfsruimten - schiet de beschikbare informatie tekort. Deze belastingen zijn overigens voor een deel niet door huishoudens maar door bedrijven verschuldigd. Ook over de huishoudens die de waterschapsheffingen voor natuur en onbebouwd gebied betalen is geen informatie beschikbaar. In totaal was in 2008 ongeveer 0,6 procent van alle belastinginkomsten met al deze niet toe te rekenen heffingen gemoeid.

Retributies waar een tastbaar product tegenover staat

Retributies zijn heffingen waarvan de opbrengst niet hoger mag zijn dan de kosten van de goederen en diensten die de overheid ervoor levert. Voorbeelden van retributies zijn rioolrechten, de afvalstoffenheffingen, leges en de waterschapsbelastingen. Hoewel retributies vergoedingen zijn van kosten voor geleverde diensten en goederen, worden zij voor een deel wel opgenomen in de belastingdrukstatistiek. Dat geldt voor retributies die als belasting zijn te zien, omdat zij geen direct verband houden met de geleverde tegenprestatie. Het gaat bijvoorbeeld om een vaste bijdrage per huishouden, ongeacht de mate waarin huishoudens daadwerkelijk van geleverde goederen en diensten gebruik maken. In dat geval kan het dan wel weer gebeuren dat onderscheid naar één- en meerpersoonshuishoudens wordt gemaakt.

Retributies zoals leges, waar een tastbaar product tegenover staat (paspoort, trouwakte), blijven buiten beschouwing, net als de betalingen voor verleende bouwvergunningen en begraafplaatsrechten. Ook de heffing nazorg stortplaatsen van de provincies valt in deze categorie van retributies. Door deze retributies uit te sluiten, blijft 0,6 procent van het totaal aan collectieve lasten buiten beeld.

Provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting

Bovenop de motorrijtuigenbelasting die de rijksoverheid heft, komen de provinciale opcenten. Deze zijn aan te merken als algemene regionale belasting.

2.5 Belastinguitgaven

Tegenover de heffingen en premies staan directe en indirecte uitgaven van de overheid, die de koopkracht van huishoudens via de fiscus vergroten. De directe overheidsuitgaven komen bij de burger terecht in de vorm van gebonden overdrachten en allerhande sociale uitkeringen (AOW-uitkering, kinderbijslag, bijstand en zo verder). Deze maken daarmee onderdeel uit van het inkomen van huishoudens en horen daarom thuis bij de inkomensstatistieken en blijven om die reden buiten de belastingdrukstatistiek. De indirecte uitgaven van de overheid staan bekend als belastinguitgaven (De Kam 2007, p. 36). Dit zijn fiscale subsidies die een uitzondering vormen op de belastingwet. De belastinguitgaven vallen uiteen in aftrekposten, heffingskortingen, vrijstellingen en verlaagde tarieven. Deze worden hieronder nader toegelicht.

Aftrekposten

Een aftrekpost is een bedrag voor gemaakte kosten dat van het belastbare inkomen mag worden afgetrokken. Voorbeelden van aftrekposten zijn betaalde hypotheekrente en de aftrek van giften. Soms geldt een drempel voor het deel van de kosten dat afgetrokken mag worden, bijvoorbeeld bij de studiekosten.

Heffingskortingen

Heffingskortingen zijn bij de belastingherziening van 2001 geïntroduceerd als bedragen die in mindering komen op de verschuldigde belasting. Als de heffingskorting hoger is dan de te betalen belasting, vindt over het algemeen geen uitbetaling plaats en ook geen verrekening met verschuldigde belasting in een ander jaar. Heffingsplichtigen hebben in dit geval een 'verzilveringsprobleem'. Voorbeelden van heffingskortingen zijn de algemene heffingskorting waarop iedereen recht heeft en de arbeidskorting die ten goede komt aan degenen die betaalde arbeid verrichten.

Vrijstellingen

Sommige inkomensbestanddelen zijn vrijgesteld van inkomensheffing. Zo zijn de premies voor werknemersverzekeringen en pensioenregelingen vrijgesteld. Dit gebeurt vanwege de zogenaamde omkeerregeling, die verwoord is in artikel 11 van de Wet op de Loonbelasting 1964, die zegt dat deze premies niet tot het loon behoren. Pas de uitkeringen vanwege deze verzekeringen zijn belast. Zoals eerder al is aangegeven blijven deze premies (en dus de vrijstelling die ze met zich meebrengen) buiten de belastingdrukstatistiek.

Vrijstelling van de eigen woning

Aan de vermogenskant is de eigen woning een belangrijk bestanddeel dat de wetgever buiten de vermogensrendementsheffing heeft gehouden. Het eigenwoningforfait is over het algemeen lager dan de economische huurwaarde van de woning. Het verschil tussen de twee hiermee gemoeide bedragen kan als vrijstelling gezien worden, maar wordt als zodanig niet zichtbaar gemaakt in de belastingdrukstatistiek, vanuit de gedachte om zo dicht mogelijk aan te willen sluiten bij de fiscale wetgeving. Om dezelfde reden gaat de belastingdrukstatistiek voor de heffing over inkomen uit andere vermogenscomponenten dan de eigen woning, zoals aandelen en spaargeld, uit van een fictief rendement van vier procent zoals de wetgever voor de inkomstenbelasting veronderstelt en niet van het werkelijke rendement dat zowel hoger als lager kan zijn. Zoals beschreven in paragraaf 2.2, is voor de hoogte van het bruto-inkomen is wel rekening gehouden met de werkelijke inkomsten in plaats van met de twee hier genoemde fiscale ficties.

Andere voorbeelden van vrijstellingen aan de vermogenskant zijn die voor maatschappelijke beleggingen en beleggingen in durfkapitaal.

Kwijtscheldingen

Een bijzondere vorm van vrijstellingen zijn de zogenaamde kwijtscheldingen. Deze kunnen belastingplichtigen krijgen voor heffingen die zij normaal gesproken wel zouden moeten betalen. Het gaat dan bijvoorbeeld om kwijtschelding van waterschapslasten die mensen met een inkomen beneden een bepaalde grens kunnen aanvragen. Doordat het om kwijtscheldingen gaat, kan (met de nodige aannames) zichtbaar gemaakt worden welke bedragen aan gederfde belastinginkomsten hiermee gemoeid zijn.

Vermogenstoename pensioenfondsen

In de Nationale Rekeningen wordt de beleggingsopbrengst van de pensioenfondsen als inkomen toegerekend aan de huishoudens. Deze opbrengst wordt niet als inkomen bij de huishoudens belast en deze vrijstelling zou daarom als een belastinguitgave aangemerkt kunnen worden. Voor dit project wordt echter verondersteld dat deze beleggingsopbrengst valt toe te rekenen aan de sector pensioenfondsen, in navolging van wat het SCP in de 'profijt van de overheid' studies doet en in afwijking van de in de Nationale Rekeningen gevolgde aanpak.

Verlaagde tarieven

Tot slot kunnen ook verlaagde tarieven tot de belastinguitgaven gerekend worden. Van verlaagde tarieven is bijvoorbeeld sprake bij de inkomensafhankelijke bijdrage voor de Zorgverzekeringswet: zelfstandigen hoeven hiervoor een lager percentage van hun inkomen af te dragen dan werknemers, net als gepensioneerden voor zover het hun aanvullende pensioen betreft. De verlaagde tarieven zullen niet expliciet als belastinguitgave in beeld gebracht worden, maar alleen ter verklaring van gevonden verschillen worden gebruikt. Wel valt te overwegen om, indien mogelijk en relevant, een uitsplitsing te maken naar groepen die profijt hebben van de verlaagde tarieven en groepen waarvoor dat niet geldt.

3. Beschikbaarheid van gegevens op microniveau

Sommige belastingen kunnen zonder verdere bewerking van bij het CBS beschikbare gegevensbestanden aan huishoudens worden toegerekend, zoals (bestanddelen van) de inkomensheffing uit het IPO. Voor andere belastingen is een bewerkingslag nodig, zoals voor btw en accijnzen op gegevens uit het Budget Onderzoek over het consumptiepatroon van huishoudens. Voor nog weer andere belastingen zijn aanvullende gegevens(bestanden) nodig, vooral van de Belastingdienst. Paragraaf 3.1 beschrijft per leverancier uit welke bronnen welke gegevens bruikbaar zijn voor het project en of daarvoor bewerkingslagen nodig zijn. De bewerkings- en berekeningslagen die nodig zijn om de herverdelende bestanddelen toe te kunnen rekenen aan huishoudens zijn uitgewerkt in paragraaf 3.2. De slotparagraaf in dit hoofdstuk gaat in op de bestanddelen waarover op dit moment (nog) gegevens ontbreken.

De bijlage bevat een overzicht van de belastingdrukcomponenten die tot het project horen. Daarbij is de bestuurlijk-juridische indeling aangehouden.

3.1 Gegevensleveranciers en gegevensbronnen

3.1.1 De Belastingdienst

De Belastingdienst is voor het CBS de belangrijkste leverancier van gegevens over inkomensbestanddelen en belastingdruk. De bronnen van waaruit het CBS gegevens ontvangt zijn

- de Enterprise Data Warehouse (EDW);
- een bestand met gegevens over het successie- en schenkingsrecht.

Enterprise Data Warehouse

In het EDW slaat de Belastingdienst alle gegevens die met de inkomensheffing te maken hebben op voor elke belastingplichtige. Belastingplichtigen zijn niet alleen personen, maar ook bedrijven. De jaaropgave van elke belastingplichtige is in het EDW opgeslagen evenals de op grond daarvan opgelegde aanslag. De gegevens in het EDW zijn dus gegevens op jaarbasis.

Niet alle aangiften over een aangiftejaar zijn al in de eerste helft van het jaar daarop beschikbaar. Vooral de aangiften van bedrijven en zelfstandigen komen met vertraging binnen. Dit komt doordat deze twee groepen van belastingplichtigen vaak hun aangifte mogen uitstellen, bijvoorbeeld omdat zij nog niet beschikken over alle benodigde gegevens. Vanwege de termijn waarbinnen de resultaten van het IPO opgeleverd moeten worden, worden nu voor personen van wie de aangifte ontbreekt, inkomensgegevens berekend aan de hand van de aangifte van een jaar eerder. Voor het belastingdrukproject is dit niet wenselijk. Daarom is in paragraaf 2.1 2007 als startjaar genoemd, omdat over dat jaar in 2010, wanneer daadwerkelijk gestart wordt met het IPO aan te vullen met belastingdrukgegevens, vrijwel alle aangiften binnen zullen zijn waaruit gegevens overgenomen kunnen worden. Dit maakt het overbodig berekeningen uit te voeren aan de hand van de aangiftes over het voorafgaande jaar.

Op basis van de aangiften en aanslagen van natuurlijke personen kunnen de volgende gegevens uit het EDW rechtstreeks in het IPO worden overgenomen:

- Inkomstenbelasting over inkomen in box 1, 2 en 3;
- Premies volksverzekeringen;
- Aftrekposten box 1, box 2 en box 3;
- Persoonsgebonden aftrekposten;
- Heffingskortingen;
- De rijksbijdrage voor de eigen woning.

In de belastingbedragen voor box 1, box 2 en box 3 is rekening gehouden met de invloed van de verschillende aftrekposten. Uit het gegeven van de aftrekposten valt niet recht-

streeks af te leiden hoeveel belasting heffingsplichtigen hierdoor besparen. Om de omvang van de belastingreductie door aftrekposten te bepalen is een bewerkingsslag nodig.

Heffingskortingen worden op dit moment in het IPO niet overgenomen uit het EDW, maar berekend. De reden hiervoor is dat het totaal aan heffingskortingen in het EDW soms groter is dan wat een heffingsplichtige aan belasting moet betalen. Dit komt doordat alleen gekeken wordt naar het recht op heffingskortingen en niet naar hoeveel de heffingsplichtige kan verzilveren. Bij voorkeur worden voor het belastingdrukproject wel de heffingskortingen uit het EDW overgenomen, maar wordt daarnaast een totaal berekend dat gelijk is aan wat de heffingsplichtige feitelijk kan verzilveren. Het verschil maakt de omvang en verdeling van het verzilveringsprobleem duidelijk.

Successie- en schenkingsrechtbestand

Voor de vermogensstatistiek waarvan een eerste versie in 2008 is gerealiseerd levert de Belastingdienst periodiek gegevens over het successie- en schenkingsrecht. Onderzocht moet nog worden hoe hierin de verschuldigde belasting is opgenomen.

3.1.2 COELO

COELO is het Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden. COELO verzamelt onder andere informatie over heffingen van lokale overheden. COELO levert deze informatie aan het CBS. Het merendeel hiervan betreft retributies, maar ook de tarieven van de onroerendezaakbelasting per gemeente maken hiervan onderdeel uit. Het CBS gebruikt de informatie die het van COELO ontvangt onder andere in het Budget Onderzoek (BO). Het BO is een onderzoek onder een steekproef van ongeveer tweeduizend huishoudens die gedurende een periode van drie maanden hun huishouduitgaven bijhouden. Aan de hand van dit onderzoek brengt het CBS in kaart waar huishoudens hun geld aan uitgeven. Daar hoort ook bij hoeveel geld zij aan gemeentelijke heffingen kwijt zijn. Dit wordt voor elk huishouden berekend aan de hand van de gegevens die COELO levert. Deze berekeningsmethodiek is niet alleen toepasbaar voor huishoudens uit de steekproef van het BO, maar kan veralgemeniseerd worden naar alle huishoudens.

3.1.3 Gegevensleveranciers bij het CBS

MFO

MFO staat voor de sector Financiële Instellingen en Overheid van het CBS. Net als COELO verzamelt ook MFO informatie over de financiën van de lagere overheden, waaronder een aantal heffingen. Net als de gegevens van COELO gebruikt het CBS een deel van de MFO-gegevens in het BO en leidt hieruit af hoeveel elk huishouden verschuldigd is.

BWV

BWV is de afkorting voor de sector Waarneming en Statistiekproductie Bedrijven Den Haag van het CBS. Een van de taken die deze sector heeft is om gegevens te verzamelen over energie en milieu. Een deel van deze gegevens komt uit de registers van netwerkbedrijven. Onderzocht moet worden of deze informatie bruikbaar is om de energiebelasting op huishoudensniveau te berekenen en wat voor bewerkingsslag daarvoor nodig is. Over andere milieuheffingen is op dit moment op detailniveau geen informatie beschikbaar.

3.2 Bewerkingsslagen

3.2.1 Bewerkingen op inkomensbestanddelen uit het IPO

Van nettobelastingen naar brutobelastingen

De belasting die per box in het EDW is opgenomen, is het aanslagbedrag, dat wil zeggen het netto bedrag dat een belastingplichtige moet voldoen. Hierin is dus al rekening gehou-

den met heffingskortingen en aftrekposten en dit zijn daarmee nettobedragen. Om iets te kunnen zeggen over het effect van heffingskortingen en aftrekposten, is het van belang te weten hoe hoog de brutobelasting is. Dit is de belasting die iemand zou moeten betalen zonder gebruik te maken van aftrekposten en zonder aftrek van de heffingskortingen.

Om van netto- naar brutobelasting te gaan, zijn twee stappen nodig. De eerste stap is om de verschuldigde belasting te berekenen, dus het bedrag waar de heffingskortingen nog niet vanaf getrokken zijn. De som van de heffingskortingen wordt in mindering gebracht op de som van de verschuldigde belasting en premies volksverzekeringen in box 1, 2 en 3. De verschuldigde belasting kan vanwege de verschillende boxen niet zondermeer berekend worden door de heffingskortingen op te tellen bij het nettobelastingbedrag per box. Daar komt bij dat het totaal aan heffingskortingen in de regel gemaximeerd is op de verschuldigde belasting. De verschuldigde belasting zonder aftrek van heffingskortingen wordt daarom afgeleid uit het belastbare inkomen in elke box. Dit gegeven is bekend uit het IPO en kan eenvoudig worden afgeleid door de belastingpercentages voor elke schijf waarbinnen het belastbare inkomen valt toe te passen. Het verschil tussen de belasting op basis van het belastbare inkomen en de nettobelasting, is het belastingvoordeel door heffingskortingen. Het verschil tussen dit belastingvoordeel en de som van alle heffingskortingen is het bedrag aan heffingskortingen dat meestal niet verzilverd kan worden. Dat wil zeggen dat er wel recht bestaat op de korting, maar dat deze niet volledig tot uitkering komt, omdat daarvoor te weinig belasting verschuldigd is.

De tweede stap heeft tot doel om te berekenen wat het belastingvoordeel door aftrekposten is. De box-gebonden aftrekposten kunnen daarvoor zonder meer opgeteld worden bij het belastbare inkomen in elke box. Voor de persoonsgebonden aftrekposten ligt dat anders. De volgorde van aftrek is daarvoor box 1, box 3, box 2, waarbij het deel dat in elke box kan worden afgetrokken maximaal gelijk is aan het heffingsplichtige inkomen in die box. Deze volgorde van aftrek is echter uit de beschikbare gegevens niet terug te rekenen. Als benadering worden daarom alle persoonsgebonden aftrekposten opgeteld bij het belastbare inkomen uit box 1. Deze benadering zal niet veel afwijken van de werkelijkheid: van de personen in het IPO 2008 had maar 0,3 procent een belastbaar inkomen ongelijk aan nul, zonder belastbaar inkomen in box 1. Van een derde van alle personen was het totale belastbare inkomen nihil. Voor 0,4 procent van deze personen was vermogen de belangrijkste bron van inkomsten van het huishouden. Met andere woorden, in de praktijk zullen de persoonsgebonden aftrekposten vrijwel altijd volledig op het belastbare inkomen in box 1 in mindering komen. Vervolgens kan aan de hand van de belastingtarieven voor de schijven waarin het bedrag aan aftrekposten valt, berekend worden hoeveel dit het bedrag aan te betalen belasting reduceert. Dit bedrag opgeteld bij het bedrag aan belastingen dat niet verminderd is met heffingskortingen, is de bruto verschuldigde belasting.

Overigens is het niet mogelijk om voor elke afzonderlijke heffingskorting of aftrekpost te berekenen welk belastingvoordeel deze oplevert. De reden hiervoor is dat de volgorde van de tegemoetkomingen uitmaakt: door de aftrekposten kan een heffingsplichtig inkomen onder de grens van een of meerdere tariefschijven uitkomen. Afhankelijk van de volgorde van aftrek, zakt het heffingsplichtige inkomen dan tot onder een bepaalde grens. Bij de heffingskortingen speelt de volgorde een rol, omdat de som hiervan gemaximeerd is op de brutobelasting minus wat er afgaat vanwege aftrekposten. Als de som van de heffingskortingen hoger is dan dit maximum, dan maakt de volgorde uit voor de vraag door welke heffingskorting dit maximum wordt overschreden. Het heeft alleen zin om aftrekposten en heffingskortingen afzonderlijk te bestuderen, als het doel is om in beeld te brengen wat het effect is van het toevoegen of weglaten van een afzonderlijk item, gegeven de overige posten en kortingen. In dat geval wordt het marginale effect van een enkele aftrekpost of heffingskorting zichtbaar gemaakt.

3.2.2 Bewerkingen lokale heffingen

Voor de lokale heffingen waar het project rekening mee houdt, kan de toedelingsmethodiek zoals die in het BO wordt toegepast worden overgenomen. Het gaat om de onroerendezaakbelasting, de opbrengst van riool- en reinigingsrechten voor gemeenten en de

heffingen die de waterschappen aan huishoudens opleggen. De methodiek voor elk van deze heffingen wordt hieronder toegelicht.

Onroerendezaakbelasting

Gemeenten heffen de onroerendezaakbelasting (OZB) van een woningeigenaar op basis van een tarief per € 2.500,- van de getaxeerde waarde van de woning (WOZ-waarde) en vanaf 2009 als een percentage van de WOZ-waarde. Als de WOZ-waarde bekend is en plausibel is, dan wordt deze voor de berekening van de OZB gehandhaafd. Is de waarde niet plausibel of onbekend, dan schat het CBS deze (opnieuw) in aan de hand van de WOZ-waarde van vergelijkbare woningen in dezelfde gemeente of regio.

Om de OZB te schatten, maakt het CBS gebruik van de tarieven en grondslagen die COELO levert. Deze koppelt het CBS aan de WOZ-waarde via de gemeentecode. De OZB volgt dan tot 2009 door de WOZ-waarde gedeeld door 2.500 te vermenigvuldigen met het voor de woning geldende tarief en is voor latere jaren gelijk aan het toepasselijke percentage van de WOZ-waarde.

Rioolrecht

Gemeenten gebruiken de baten uit rioolrechten om riolering aan te leggen en te onderhouden. Eigenaren en gebruikers van woningen kunnen heffingsplichtig zijn. Dit verschilt per gemeente. De heffing bestaat meestal uit een vast bedrag per huishouden, maar sommige gemeenten koppelen dit aan het waterverbruik.

COELO levert de tarieven en grondslagen voor het rioolrecht. Het CBS koppelt deze via de gemeentecode aan de individuele huishoudens. Voor de hoogte van het recht maakt het uit uit hoeveel personen het huishouden bestaat. Voor het rioolrecht bestaat een onderscheid in eenpersoons-, tweepersoons- en driepersoonshuishoudens en huishoudens die uit meer dan drie personen bestaan. Daarnaast houdt het CBS, indien relevant, rekening met het waterverbruik. Sommige gemeenten heffen helemaal geen rioolrecht of alleen bij eigenaren. In dat laatste geval wordt ook alleen het rioolrecht voor eigenaren geschat.

Reinigingsrecht

Gemeenten gebruiken de baten uit reinigingsrechten (ook wel afvalstoffenheffing) om huishoudelijk afval op te halen en te verwerken. Ongeveer tachtig procent van de gemeenten kiest voor een afvalstoffenheffing, gebaseerd op de Wet Milieubeheer, om huishoudelijk afval in te zamelen en te verwerken. De overige gemeenten kiezen voor het reinigingsrecht waarvan de juridische basis verankerd ligt in de Gemeentewet. Veel gemeenten hanteren tegenwoordig de zogenaamde diftarsystematiek. Diftar staat voor gedifferentieerde tarieven. Volgens deze systematiek wordt per huishouden geregistreerd hoeveel afval aangeboden wordt. Hoe meer afval een burger aanbiedt hoe hoger de afvalstoffenheffing is. De ervaring met diftar neemt gestaag toe: in 2000 woonde 9,7 procent van alle Nederlanders in een diftargemeente. In 2006 was dat toegenomen tot 17,4 procent. Bij de toerekening van verontreinigingsheffing aan huishoudens, kan geen rekening gehouden worden met de diftar-systematiek, omdat gegevens ontbreken over de hoeveelheid afval die huishoudens aanbieden.

COELO levert de tarieven en grondslagen voor het reinigingsrecht. Het CBS koppelt deze via de gemeentecode aan de individuele huishoudens. De grondslag en het tarief bepalen samen de hoogte van de heffing. De belangrijkste grondslagen zijn een vast bedrag per huishouden en variabele bedragen per huishoudentype. Net als bij het rioolrecht bepaalt de omvang van het huishouden het type waartoe het behoort.

Zuiverings- en verontreinigingsheffing

De opbrengst van de zuiverings- en verontreinigingsheffing die waterschappen innen is bedoeld om de zuivering van afvalwater te financieren. De verontreinigingsheffing is een heffing op de daadwerkelijke lozing van afvalstoffen in het oppervlaktewater. Het aantal vervuilingseenheden waarop een huishouden wordt aangeslagen, bepaalt de hoogte van de heffing. Het aantal vervuilingseenheden voor een eenpersoonshuishouden is gelijk aan 1. Voor een meerpersoonshuishouden is dit 3, behalve in Amsterdam, dat met 2,6 iets lager zit.

De sector MFO van het CBS levert de tarieven voor de zuiverings- en verontreinigingsheffing per waterschap. Om de heffing per huishouden uit te rekenen wordt een tarief per gemeente bepaald. Meestal is dat het tarief van het waterschap waarin de gemeente ligt. Voor gemeenten waarvan het grondgebied verspreid ligt over de beheersgebieden van meer dan één waterschap, benadert het CBS het tarief op basis van de tarieven van elk van deze waterschappen.

Watersysteemheffing, heffing wegenbeheer en niet-taakgebondenheffing

Naast de zuiverings- en verontreinigingsheffing, innen waterschappen belastingen om het watersysteem en de wegen in hun gebied te beheren en om niet-taakgebonden activiteiten te financieren. Deze heffingen vallen uiteen in een ingezetenen-deel, een deel voor natuurgebieden, een deel voor onbebouwd gebied en een deel voor bebouwd gebied. Zoals in paragraaf 2.4.2 al is aangegeven, blijven de delen voor natuurgebieden en onbebouwd gebied buiten beeld. De hoogte van de heffing voor bebouwd gebied is gekoppeld aan de WOZ-waarde van de woning die erop staat. Deze heffing is verwerkt in de netto economische huurwaarde van de woning, die onderdeel is van het secundaire inkomen en bovendien als besteding wordt gezien. De ingezetenenheffing wordt per woonruimte geheven. De inning gebeurt bij de bewoners van woonruimten en bij een gezamenlijke huishouding is slechts één persoon de ingezetenenomslag verschuldigd.

De sector MFO van het CBS levert de tarieven voor de ingezetenenheffing. Om de heffing per huishouden uit te rekenen wordt een tarief per gemeente bepaald. Meestal is dat het tarief van het waterschap waarin de gemeente ligt. Voor gemeenten waarvan het grondgebied verspreid is over de beheersgebieden van meer dan één waterschap, benadert het CBS het tarief op basis van de tarieven van elk van deze waterschappen.

Voor de heffing voor onbebouwd gebied moet nog worden nagegaan hoe deze bepaald is, om deze expliciet zichtbaar te kunnen maken.

Kwijtschelding van lokale heffingen

De hier beschreven lokale heffingen worden doorgaans kwijtgescholden voor huishoudens met een laag inkomen. De kwijtscheldingsnorm is maximaal gelijk aan 100 procent van de bijstandsnorm. De meeste gemeenten hanteren deze norm, een klein deel legt de grens op 95 procent. Bijna driekwart van de waterschappen legt de grens bij 100 procent. Een klein deel van hen hanteert een grens van 95 procent, de rest gaat uit van 90 procent van de bijstandsnorm. Op dit moment houdt het BO geen rekening met deze kwijtscheldingsnorm, omdat dit in de praktijk lastig en tijdrovend blijkt. Binnen het belastingdrukproject zal onderzocht worden of hier een algemene methodiek voor ontwikkeld kan worden.

3.2.3 Bewerkingen op kostprijsverhogende belastingen

BTW en accijnzen

Met behulp van gegevens uit het BO kan het bedrag van door huishoudens betaalde btw en accijnzen worden benaderd. Hiertoe dient per goed of dienst te worden bepaald welk btw-tarief van toepassing is (het standaardtarief van negentien procent dan wel het verlaagde tarief van zes procent), of dat een vrijstelling van toepassing is. Omdat ook het (secundaire) inkomen van de ongeveer tweeduizend aan het BO deelnemende huishoudens bekend is, kan een verband tussen de in totaal betaalde btw en accijnzen enerzijds en het (secundair) inkomen anderzijds worden gelegd. Omdat het aantal waarnemingen in het BO relatief beperkt is, zijn er in beginsel twee manieren om de druk van btw en accijnzen aan de IPO-huishoudens toe te rekenen:

- door alle huishoudens uit beide bestanden (BO en IPO) op basis van hun (secundaire) inkomen te rangschikken in een beperkt aantal (20 of 25) inkomensklassen en alle in aanmerking genomen heffingen per inkomensklasse te aggregeren;
- door de betaalde btw en accijnzen te regresseren op het inkomen; met behulp van deze regressievergelijking kan aan alle IPO-huishoudens een bedrag wegens betaalde btw en accijnzen worden toegeedeeld.

De laatstbedoelde aanpak is gevolgd bij onderzoek aan de Rijksuniversiteit Leiden aan het begin van de jaren tachtig (Goudriaan *et al.* 1980).

Energieheffing

Sinds begin jaren 2000 ontvangt het CBS gegevens over het energie- en gasverbruik per postcodegebied van netwerkbedrijven. De beschikbare cijfers zijn niet heel actueel. In 2009 waren de meest recente gegevens die uit 2005. Nu is de actualiteit geen groot probleem als verondersteld wordt dat het energieverbruik per huishouden niet al te sterk fluctueert of uitgegaan wordt van een procentuele toe- of afname per jaar die voor elke afnemer hetzelfde is. Wat op dit moment nog ontbreekt zijn gegevens van leveranciers. Deze informatie is nodig om prijs en verbruik te kunnen koppelen. Ook is vooralsnog geen onderscheid te maken tussen groene en grijze energie, hoog of laag tarief en vallen minder algemene vormen van energievoorziening zoals stadsverwarming, blokverwarming en verwarming door LPG-tanks buiten de waarneming. Onderzocht dient te worden in hoeverre de gegevens van de netwerkleveranciers bruikbaar zijn om het verbruik per huishouden te benaderen en of op grond daarvan een realistische inschatting van de betaalde energielasting gemaakt kan worden. Daarbij dient rekening gehouden te worden met een aantal complicerende factoren:

- een deel van het energieverbruik is onbelast. Voor dit deel stelt de overheid jaarlijks per aansluiting een belastingvermindering vast. Wie minder belasting verschuldigd is dan de vermindering, krijgt toch de volledige vermindering.
- De tarieven verschillen per energiesoort en zijn gedifferentieerd naar verbruikshoeveelheid en voor grootverbruikers afhankelijk van de vraag of het om zakelijk of niet-zakelijk verbruik gaat.

Gegeven de haken en ogen die kleven aan de mogelijkheid om registerdata te gebruiken om energielasting toe te rekenen aan huishoudens, wordt hier voorlopig vanaf gezien. Als alternatief kunnen gegevens uit het BO gebruikt worden. In dat onderzoek krijgen huishoudens ook het verzoek om hun energieverbruik bij te houden. Deze informatie is bruikbaar om op een geaggregeerd niveau van groepen van huishoudens de energielasting te berekenen.

3.3 Ontbrekende data

Voor een aantal inkomensbestanddelen en heffingen is eerder al aangegeven dat hierover onvoldoende gegevens voorhanden zijn om deze op dit moment realistisch toe te delen aan huishoudens. Dit zijn met name een aantal lokale heffingen van beperkte omvang en uitkeringen krachtens regelingen die pas recent van kracht zijn geworden.

Motorrijtuigenbelasting

De Belastingdienst int de motorrijtuigenbelasting. Onderliggende gegevens zoals wie de eigenaar is van de auto waarvoor motorrijtuigenbelasting verschuldigd is, komen uit de basisregistratie van de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW). Een fiscaalnummer geeft aan wie de eigenaar van de auto is. Dit is degene die de motorrijtuigenbelasting verschuldigd is. Voor particulieren komt dit fiscale nummer overeen met het burgerservicenummer.

Op dit moment levert de Belastingdienst geen gegevens over de motorrijtuigenbelasting aan het CBS. In overleg kunnen hierover afspraken gemaakt worden. De vraag is dan of de gegevens gesplitst kunnen worden in een rijksdeel en de provinciale opcenten. Zo nee, dan kan deze uitsplitsing volgens de volgende bewerkingsslag gemaakt worden: percentage aan opcenten binnen een provincie is voor alle motorrijtuigen gelijk, volgens art. 222 lid 5 van de Provinciewet, een paar uitzonderingen zoals genoemd in art. 222 lid 3 daargelaten. Het bedrag aan opcenten per provincie is dan gelijk aan $MRB_{tot} * opcenten / (1 + opcenten)$, waarin MRB_{tot} het totale bedrag aan motorrijtuigenbelasting is. Vooralsnog wordt verondersteld dat het aantal uitzonderingen beperkt is.

Kostprijsverhogende belastingen

Een kostprijsverhogende belasting waarover het CBS geen informatie op microniveau beschikbaar heeft, is de BPM. De Belastingdienst heeft wel een bestand met daarin BPM waardegegevens van ruim acht miljoen auto's. In overleg met de Belastingdienst wordt nagegaan of en hoe deze gegevens gebruikt kunnen worden voor het project. Daarvoor is

namelijk ook van belang om te weten wie de auto wanneer gekocht heeft en daarvoor BPM verschuldigd was.

Belastingen op rechtsverkeer

Over assurantiebelastingen heeft het CBS geen informatie, maar de betaalde assurantiebelasting kan worden afgeleid van het bedrag dat huishoudens volgens het BO aan verzekeringspremies besteden. Dit kan op geaggregeerd niveau, voor groepen van huishoudens, meegenomen worden in de belastingdrukstatistiek.

4. Structurele en incidentele output

Aan de hand van de aan het IPO toegevoegde belastingdrukcomponenten kunnen nieuwe statlinetabellen ontworpen worden. Nu is het aantal componenten groot en het ligt daarom niet voor de hand om voor elke afzonderlijke component tabellen te ontwerpen. Bovendien kunnen sommige componenten vrij eenvoudig in het IPO worden opgenomen, terwijl voor andere componenten een ingewikkelder bewerkingsslag nodig is. Dit laatste geldt met name voor de componenten die bijdragen aan de druk van kostprijsverhogende belastingen en het sterkst voor de belastingen die worden afgedragen door ondernemingen en die alleen onder aanvullende veronderstellingen aan huishoudens kunnen worden toegerekend.

Het uitgebreide IPO-bestand vormt de basis voor nieuwe onderzoeken in de komende jaren en nieuwe statlinetabellen die in het verlengde daarvan ontwikkeld kunnen worden. Dit hoofdstuk beoogt niet om een uitputtend overzicht te geven, maar beschrijft een aantal onderwerpen die aansluiten bij de actualiteit. Deze onderwerpen leveren de onderbouwing voor een voorstel voor nieuwe statlinetabellen.

4.1 Belasting op inkomen, winst en vermogen

4.1.1 De inkomensheffing

Het meest voor de hand liggende onderwerp om als eerste uit te werken is de inkomensheffing voor verschillende groepen van huishoudens.

Statlinetabellen inkomensheffing

Allereerst zal een serie van statlinetabellen ontwikkeld worden met informatie over de directe belastingdruk. Daarvoor zijn relevant het secundaire inkomen, de belastingbedragen, premies volksverzekeringen, heffingskortingen, aftrekposten en toeslagen. Onderzocht zal worden welke mate van detaillering hiervoor gewenst is. Vooralsnog gaat de gedachte uit naar clusters van belastingdrukcomponenten. Dus bijvoorbeeld het totaal aan heffingskortingen, waarbij een uitsplitsing denkbaar is naar het totaal waarop recht bestaat en het totaal dat verzilverd kan worden. De belangrijkste indelingen van huishoudens in groepen zijn die naar inkomenspercentielen van het secundaire inkomen, naar belangrijkste inkomstenbron (arbeid, winst, vermogen, uitkering) en naar samenstelling van het huishouden.

De verzilveringsproblematiek

De verzilveringsproblematiek is een regelmatig terugkerend punt van discussie binnen het beleid. Het probleem houdt in dat het totaal aan heffingskortingen dat iemand heeft hoger is dan wat hij aan belasting verschuldigd is. Het deel van de totale heffingskortingen dat boven het bedrag aan verschuldigde belasting uitkomt, is in beginsel niet verzilverbaar. De omvang van dit probleem is in het recente verleden in kaart gebracht in een brief aan de Tweede Kamer van de Directie Algemene Fiscale Politiek in reactie op een motie van het kamerlid Tang.⁷⁾ In die brief worden ook diverse maatregelen aangekondigd om het probleem te reduceren. Zo is de kinderkorting die eerder bestond in 2008 vervangen door de kindertoeslag en met ingang van 2009 omgezet in het kindgebonden budget. Uit de brief komt naar voren dat het verzilveringsprobleem het gevolg kan zijn van een laag inkomen, maar ook van individuele aftrekposten zoals hypotheekrente of giften.

Hypotheekrenteaf trek

De hypotheekrenteaf trek blijft de gemoederen binnen de politiek en samenleving bezighouden. In een onderzoek naar de hypotheekrenteaf trek zal worden onderzocht welke groepen huishoudens daar in welke mate van profiteren, hoe deze aftrekpost in verhouding staat tot andere aftrekposten en tot het secundaire inkomen.

⁷⁾ Antwoord op de motie Tang inzake niet-gebruik en verzilvering heffingskortingen van de Directie Algemene Fiscale Politiek aan de Tweede Kamer, dd. 28-10-2008.

Aftrek buitengewone lasten voor ziektekosten

Met ingang van 2009 is de aftrekpost van buitengewone lasten door ziektekosten grotendeels verdwenen. Met de nieuwe informatie over de belastingen, is het mogelijk om in beeld te brengen wat de effecten hiervan zijn op de inkomens van huishoudens voor verschillende groepen. Indien mogelijk worden in dit project ook de compenserende effecten van de Wtcg meegenomen.

Financiering van de volksverzekeringen

Tot 2001 gold er een belastingvrije voet voor de inkomensheffing. Bij de belastingherziening in 2001 is deze belastingvrije voet vervangen door de heffingskortingen. Een van de achterliggende gedachten daarbij was, dat hogere inkomens meer voordeel hadden van de belastingvrije voet dan lagere inkomens vanwege de progressiviteit van het belastingstelsel. De heffingskortingen deden dit voordeel teniet: eerst wordt nu de verschuldigde belasting berekend, dus ook over het deel dat vroeger als de belastingvrije som werd aangemerkt, en pas daarna gaan de heffingskortingen er vanaf.

De belastingvrije som van voor 2001, ging volledig ten laste van de belastinginkomsten. De heffingskortingen worden echter in mindering gebracht op de belastinginkomsten en de inkomsten uit de premies volksverzekeringen. De verdeelsleutel hiervoor is die van de tarieven uit de eerste schijf van het belastingstelsel. Het belastingtarief is in die schijf het laagst. De premiepercentages voor de volksverzekeringen zijn gelijk voor de eerste en de tweede schijf. In de schijven daarboven is geen premie volksverzekeringen verschuldigd. De heffingskorting gaat daardoor vooral ten koste van de premieinkomsten voor de AOW en de AWBZ. Hoe meer heffingskortingen, des te groter het deel van de lasten voor de AWBZ en de AOW uit de algemene middelen moet worden voldaan, dus des te groter de fiscalisering. Als een heffingskorting wordt vervangen door een toeslag, dan kan weer een groter deel van de uitkeringen uit volksverzekeringen betaald worden uit de ingelede premies.

De achterliggende vraag is, wat de betekenis van een premie is, als hierop belastingkortingen in mindering worden gebracht. Een andere vraag is hoe de netto verdeling tussen de inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen eruit ziet per groep bij een indeling van huishoudens naar inkomenspercentielen.

4.1.2 Andere heffingen van de rijksoverheid

Voor de overige heffingen door de rijksoverheid die huishoudens direct ervaren wordt vooralsnog volstaan met een aantal statinetabellen, waarbij de indeling van huishoudens wordt afgestemd met die voor de inkomensheffing. Het betreft:

- de premie voor de basisverzekering Zvw, inclusief de verplichte werkgeversbijdrage;
- de werknemerspremie voor de WW;
- successie- en schenkingsrecht;
- assurantiebelasting [PM];
- energiebelasting [PM];
- de motorrijtuigenbelasting [PM].

Waar nodig zal een aanvullende indeling gedefinieerd worden, zoals bij de motorrijtuigenbelasting, waar een onderscheid naar heffingsplichtigen en niet-heffingsplichtigen relevant is. Het successie- en schenkingsrecht wordt opgenomen in de vermogensstatistiek van het CBS. Mogelijk dat daar nieuwe tabellen aan toegevoegd worden met de huishoudensindeling die relevant is voor de belastingdruk. Hier is verder onderzoek voor nodig.

Vooralsnog wordt geen tijd gestoken in de toedeling van milieuheffingen aan huishoudens, omdat de informatie hierover, zoals al eerder opgemerkt, ontoereikend is.

4.1.3 Belastingprikkel en arbeidsparticipatie

In het recente rapport van het CPB staat dat 'Een hoge marginale druk verstoort de werking van de arbeidsmarkt. Werknemers hebben dan het gevoel dat zij bij het leveren

van een extra inspanning voornamelijk ‘voor de fiscus werken’ (Gielen *et al* 2009, p. 32). De vraag is of werknemers dat gevoel werkelijk hebben of dat dit vooral een veronderstelling van beleidsmakers is. Om hier een antwoord op te vinden wordt de nieuwe informatie over de belastingdruk vergeleken met uitkomsten uit enquêtes waarin gevraagd wordt of mensen meer of minder willen werken dan zij nu doen.

4.1.4 *Belastingdruk en life-events*

Verskillende gebeurtenissen in de levens van mensen, kunnen de belastingdruk op hun inkomen veranderen. Zo hoeven 65-plussers niet langer AOW-premie te betalen, hebben zij geen recht meer op bepaalde heffingskortingen maar komen daar weer andere, leeftijdgebonden heffingskortingen voor in de plaats. Net zo beïnvloedt de overgang van werk naar de WW of van de WWB naar werk de belastingdruk. Ook gebeurtenissen als trouwen, kinderen krijgen of een partner verliezen leiden tot een verandering in de belastingdruk. Dit project kan uitgevoerd worden als er minimaal twee jaar met gegevens over de belastingdruk beschikbaar zijn. Dit is op zijn vroegst in de loop van 2011 het geval.

4.2 **Kostprijsverhogende belastingen**

Paragraaf 3.2.3 geeft een voorzet om btw en accijnzen toe te delen aan huishoudens aan de hand van het BO. Deze toedeling is alleen mogelijk op een geaggregeerd niveau van groepen van huishoudens, omdat de informatie gebaseerd is op de steekproef van huishoudens die meedoen aan het BO en niet op de totale populatie van huishoudens.

Zoals eerder is aangegeven wordt navraag gedaan naar de mogelijkheden voor levering van informatie over de BPM. Wanneer die beschikbaar is, dan zal bepaald worden in welke vorm deze gepresenteerd zal worden.

4.3 **Belastingdruk door heffingen van decentrale overheden**

Door de OZB en andere heffingen van decentrale overheden hiervan binnen het IPO zichtbaar te maken, is het mogelijk om het effect hiervan vergeleken met andere belastingen in beeld te brengen. Daarnaast is het interessant om regionale verschillen voor nader te specificeren groepen van huishoudens te onderzoeken. Voor de heffingen van decentrale overheden zullen aparte statline-tabellen ontwikkeld worden, waarbij wordt aangesloten op de indeling van huishoudens voor de inkomensheffing.

Literatuur

Caminada, C.L.J., C.A. de Kam, Sleutelen aan de verdeling van de belastingdruk, in: C.L.J. Caminada, A.H. Haberham, J.H. Hoogteijling en H. Vording (red.), *Belasting met beleid*, Meijersreeks nr. 134, Sdu Uitgeverij, Den Haag, 2007, pp. 303-321.

CBS, *Nationale Rekeningen 2008*, Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2009.

COELO, *Woonlastenmonitor 2009*, Groningen 2009.

CPB, *Economische effecten van aanpassing fiscale behandeling eigen woning*, bijzondere uitgaven 62, Den Haag, 2006.

Els van, P.J.A., M.C.J. van Rooij en M.E.J. Schuit, *Nut en noodzaak van verplicht pensioensparen*, in: S.G. van der Lecq en O.W. Steenbeek (red.), *Kosten en baten van collectieve pensioensystemen*, Kluwer, 2006, p. 191-220.

Gielen, Miriam, Joke Goes, Marcel Lever, Rocus van Opstal, *Ontwikkeling en verdeling van de marginale druk in 2001–2011*, CPB Document No 195, Centraal Planbureau, Den Haag, 2009.

Goudriaan, R., F.G. van Herwaarden, C.A. de Kam, *De drukverdeling van omzetbelasting en accijnzen, 1974–1975*, Centrum voor onderzoek van de economie van de publieke sector, rapport 80.11, Rijksuniversiteit Leiden, 1980.

Hofmeijer, P., R. Huigen, *Marginale Belastingdruk op Persoonlijke Inkomens in Nederland 1985*, SDU, Den Haag, 1991.

Kam, F. de, *Wie betaalt de staat?*, Melt en Schilt/ Wiarda Beckman Stichting, Amsterdam, 2007.

Ministerie van Financiën, *Belastingen in Nederland 2009*, Den Haag, april 2009.

Romijn, G., J. Goes, P. Dekker, M. Gielen, F. van Es, MIMOSI: *Microsimulatoemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht*, CPB Document No 161, Centraal Planbureau, Den Haag, 2008.

SCP, Profijt van de overheid, *De personele verdeling van gebonden overheidsuitgaven en -inkomsten*, Den Haag, december 2003a.

SCP, *Inkomen verdeeld, Trends in ongelijkheid, herverdeling en dynamiek*, Den Haag, januari 2003b.

Studiecommissie belastingstelsel, *Continuïteit en vernieuwing*, Den Haag, 7 april 2010.

Begrippenlijst

- Aftrekpost: een bedrag voor gemaakte kosten dat van het belastbare inkomen mag worden afgetrokken.
- Belastinguitgave: fiscale subsidies die een uitzondering vormen op de belastingwet
- Brutobelasting: de belasting die iemand zou moeten betalen zonder gebruik te maken van aftrekposten en zonder aftrek van de heffingskortingen
- Collectieve lasten: belastingen plus premies volks- en werknemersverzekeringen en nominale premie Zvw
- Economische huurwaarde: de huur die iemand voor zijn woning zou kunnen ontvangen in het economische verkeer
- Eigenwoningforfait: percentage van de WOZ-waarde van een woning fictief inkomen dat een belastingplichtige moet optellen bij zijn inkomen
- Gebonden overdracht: een overdracht waarvan de verwerving gebonden is aan het gebruik van goederen of diensten.
- Gemiddelde belastingdruk: het totale bedrag aan verschuldigde belasting als percentage van het totale inkomen
- Heffingskorting: een bedrag dat in mindering wordt gebracht op de te betalen belasting
- Huishouden: één of meer personen die samen een woonruimte bewonen en een economische eenheid vormen
- Inkomensheffing: inkomstenbelasting plus premies volksverzekeringen
- Loonheffing: loonbelasting plus premies volksverzekeringen
- Marginale belastingdruk: de verschuldigde belasting over iedere extra euro inkomen
- Nettobelasting: het te betalen bedrag aan belasting
- Ongebonden overdracht: een overdracht waarvan de verwerving niet gebonden is aan het gebruik van goederen of diensten
- Primair inkomen: inkomen uit arbeid, winst uit eigen onderneming of vermogen
- Secundair inkomen: inkomen in de secundaire sfeer
- Secundaire sfeer: sfeer waarin ongebonden inkomensoverdrachten
- Tertiaire sfeer: sfeer waarin gebonden inkomensoverdrachten plaatsvinden
- Verschuldigde belasting: de nettobelasting plus heffingskortingen
- Volksverzekering: een verplichte, publiekrechtelijke verzekering voor iedere natuurlijke persoon die legaal ingezetene van Nederland is en niet aan de loonbelasting van een ander land is onderworpen. Ook een niet-ingezetene die aan de Nederlandse loonbelasting is onderworpen, is in beginsel verzekerd voor de volksverzekeringen
- Werknemersverzekering: een verplichte, publiekrechtelijke verzekering voor werknemers in Nederlandse loondienst en met hen gelijkgestelden

Lijst van afkortingen

Organisaties

CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPB	Centraal Planbureau
DNB	De Nederlandsche Bank
FIN	Financiën
MFO	Macro-economische Statistieken Financiële Instellingen en Overheid
MNR	Nationale Rekeningen
RDW	Rijksdienst voor het Wegverkeer
SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
UWV	Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen

Belastingen

BPM	Belasting op Personenauto's en Motorrijwielen
btw	belasting toegevoegde waarde
MRB	Motorrijtuigenbelasting

Uitkeringen

Anw	Algemene Nabestaandenwet
AOW	Algemene Ouderdomswet
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
WAO	Wet Arbeidsongeschiktheid
WIA	Wet Inkomen naar Arbeidsvermogen
WKO	Wet Kinderopvang
WW	Werkloosheidswet
WWB	Wet Werk en Bijstand
Zvw	Zorgverzekeringswet

Informatiebronnen

BO	Budgetonderzoek
EDW	Enterprise Data Warehouse
IPO	Inkomenspanelonderzoek

Overig

Aok	Arbeidsongeschiktheidskas
BSN	Burgerservicenummer
COICOP	Classification Of Individual Consumption by Purpose
Diftar	Gedifferentieerde tarieven
MIMOSI	Microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
SNA	System of National Accounts
UFO	Uitvoeringsfonds voor de overheid
WOZ	Wet Waardering Onroerende Zaken

Bijlage Componenten belastingdruk

Tabel 1
Belastingen op inkomen, winst en vermogen en sociale premies

	Bronbestand
Inkomensheffing	
Loonbelasting	Uit het EDW worden inkomensgegevens overgenomen. Aan de hand daarvan wordt de belasting berekend
Belasting over inkomen Box 1	
Belasting over inkomen Box 2	
Belasting over inkomen box 3	
AOW-premie	
Anw-premie AWBZ-premie	
Inkomensafhankelijke bijdrage en nominale premie Zorgverzekeringswet	
Inkomensafhankelijke bijdrage Zvw natuurlijke persoon	
Inkomensafhankelijke bijdrage Zvw werkgever	
Inkomensafhankelijke bijdrage Zvw uitkeringsinstantie	
Nominale premie zorgverzekeringswet	
Premies werknemersverzekeringen	
Premie ziektewet werkgever	
Premie ziektewet werknemer	
Premie WW werkgever	
Premie WW werknemer	
Premie WAO/WIA werkgever	
Premie WAO/WIA werknemers	
Belastingen door rechtspersonen	
Dividendbelasting	Rente- en dividendbase
Successie- en schenkingsrecht	
Successie- en schenkingsrecht	Vermogensstatistiek

Tabel 2
Kostprijsverhogende belastingen

	Bronbestand
BTW, accijnzen	
BTW	BO
Accijnzen	BO
Belastingen op rechtsverkeer	
Assurantiebelasting	BO
Milieuheffingen	
Grondwaterbelasting	MFO
Belasting op leidingwater	MFO
Afvalstoffenbelasting	MFO
Kolenbelasting	MFO
Energiebelasting	BO
Verpakkingenbelasting	MFO
BPM en motorrijtuigenbelasting	
BPM	Niet beschikbaar
Motorrijtuigenbelasting	Niet beschikbaar

Tabel 3
Lokale heffingen

	Bronbestand
Lokale heffingen van huishoudens	
Provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting	Niet beschikbaar
Onroerendezaakbelasting woningen	COELO
Rioolrechten gemeenten	COELO
Reinigingsrechten gemeenten	COELO
Zuiverings- en verontreinigingsheffing huishoudens door waterschappen	MFO
Ingezeteneffing huishoudens door waterschappen	MFO
Omslagheffing bebouwd huishoudens door waterschappen	MFO

Tabel 4
Aftrekposten

	Bronbestand
Aftrekposten box 1	
Rente en kosten eigen woning	EDW
Reiskosten openbaar vervoer (minus ov-vergoeding werkgever)	EDW
Zelfstandigenaftrek	EDW
Startersaftrek	EDW
Startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid	EDW
Aftrek voor speuren ontwikkelingswerk	EDW
Meewerkaftrek	EDW
Stakingsaftrek	EDW
MKB-winstvrijstelling	EDW
Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek	EDW
Milieuinvesteringsaftrek	EDW
Energieinvesteringsaftrek	EDW
Uitgaven voor inkomensvoorziening: lijfrente en andere premies	EDW
Verrekenbare verliezen uit werk en woning	EDW
Aftrek ter voorkoming van dubbele belastingheffing	EDW
Aftrekposten box 2	
Aftrekbare kosten vanwege afstoten aandelen uit aanmerkelijk belang	EDW
Verrekenbare verliezen uit aanmerkelijk belang	EDW
Aftrekposten box 3	
Verlaging vermogen bij schuld boven een bepaalde drempel	Niet zichtbaar
Persoonsgebonden aftrekposten	
Betaalde alimentatie en andere uitgaven voor onderhoudsverplichtingen	EDW
Verliezen op geldleningen aan beginnende ondernemers (tante Agaath-regeling)	EDW
Uitgaven voor levensonderhoud van kinderen tot 30 jaar	EDW
Ziektekosten en andere buitengewone uitgaven	EDW
Uitgaven voor weekendbezoek van gehandicapte kinderen van 30 jaar of ouder	EDW
Scholingsuitgaven	EDW
Giften	EDW
Uitgaven voor monumentenpanden in Nederland	EDW
Deel pers. geb. aftrek voorgaande jaren dat niet eerder in aanmerking genomen is	EDW

Tabel 5
Heffingskortingen en vrijstellingen

	Bronbestand
Heffingskortingen	
Algemene heffingskorting	EDW
Arbeidskorting	EDW
Levensloopverlofkorting	EDW
Arbeidskorting voor ouderen	EDW
Ouderenkorting	EDW
Aanvullende ouderenkorting	EDW
Alleenstaande ouderenkorting	EDW
Aanvullende alleenstaande ouderenkorting	EDW
Alleenstaande ouderkorting	EDW
Aanvullende alleenstaande ouderkorting	EDW
Ouderschapsverlofkorting	EDW
Combinatiekorting	EDW
Aanvullende combinatiekorting	EDW
Jonggehandicaptenkorting	EDW
Korting vanwege maatschappelijke beleggingen	EDW
Korting directe beleggingen in durfkapitaal	EDW
Vrijstellingen	
WOZ-waarde woning	
Vrijstelling maatschappelijke beleggingen	
Vrijstelling beleggingen in durfkapitaal	